

بسم الله الرحمن الرحيم

اشاره:

کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران به عنوان نهاد ملی مستقل پیشبرد حقوق انسانی با بیش از 15 سال سابقه فعالیت در عرصه‌های متنوع حقوق انسانی همواره به عنوان یکی از محورهای موضوعی تلاش‌های خود، حقوق کودک را مورد اهتمام قرار داده است. در این راستا در کنار فعالیت‌های پژوهشی، نظارتی، مشورتی و شبکه سازی در سراسر کشور، اجرای برنامه‌های آموزشی و ترویجی مختلف در جهت ارتقاء آگاهی‌های عمومی نیز به طور مستمر در دستور کار و عمل کمیسیون قرار داشته و دارد. بروشور حاضر یکی از محصولات تولیدی است که بمناسبت روز جهانی کودک تقدیم مخاطبین محترم می‌شود. با امید به تلاش روز افزون همه ما برای رعایت حقوق کودک، لطفاً در صورتی که به منابع دیگر تخصصی در زمینه حقوق کودک نیاز داشتید یا علاقمندی به همیاری در این مقوله دارید با روابط عمومی کمیسیون تماس حاصل نمایید. باتشکر

امور آموزش‌های عمومی

کمیسیون حقوق بشر اسلامی

در دنیای معاصر، مقوله حقوق انسانی و لزوم رعایت آن به ویژه از نیمه دوم قرن بیستم توجه دولت‌ها و خصوصاً سازمان‌های بین‌المللی و بالاخص سازمان ملل متحد را به خود جلب نمود به نحوی که بند 3 ماده 1 منشور ملل متحد، از جمله مهمترین اهداف سازمان ملل متحد را پیشبرد و تشویق احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه آحاد بشریت عنوان داشت. نظام حقوق بشری سازمان ملل متحد در روند فعالیت‌های بعدی با عنایت به وضعیت آسیب پذیر کودکان، توجه ویژه‌ای را به حقوق کودکان معطوف داشته و در این راستا رویکرد خود را به ویژه بر تأسیس نهادها و صندوق‌های بین‌المللی خاص این موضوع (چون صندوق کودکان ملل متحد « یونیسف »)، تعیین گزارشگران موضوعی خاص (گزارشگر ویژه فروش کودکان، فحشاء و پورنوگرافی کودک و گزارشگر ویژه دبیرکل برای کودکان و مخاصمات مسلحانه) و تصویب اسناد حقوق بشری خاص کودکان، علی‌الخصوص پیمان نامه حقوق کودک (مصوب 1989) قرار داد. مع‌الوصف تصویب پیمان نامه حقوق کودک، به تنهایی برای حمایت از کلیه حقوق کودک و تحقق بهترین منافع وی، کافی نمی نمود و بلکه لازم بود، نهادی بین‌المللی میزان اجرای این سند توسط دولت های عضو را مورد نظارت قرار داده و در صورت مشاهده موارد نقض و عدم اجرای آن، حسب مورد، مبادرت به صدور توصیه نامه و قطعنامه نماید، فلذا کمیته حقوق کودک، طبق ماده 40 پیمان نامه مذکور، تاسیس و نظارت بر حسن اجرای این سند را عهده دار شد. از جمله دیگر وظایف مهم نهاد موصوف، عبارت است از شرح و تفسیر دامنه شمول حقوق مقرر در پیمان نامه حقوق کودک، با لحاظ شرایط زمانی و صدور نتایج آن در قالب اسنادی به نام « نظریه تفسیری ». نظریه‌های تفسیری کمیته در واقع مکمل مفاد مطرح در پیمان نامه حقوق کودک بوده و بنابراین شناسایی تعهدات دولت‌ها مستلزم آن است تا متن پیمان نامه و نظریه‌های تفسیری با هم مورد توجه قرار گیرد.

کمیته حقوق کودک تا کنون 12 نظریه تفسیری صادر نموده که به ترتیب، به شرح زیر می باشند:

- اهداف آموزش (2001)؛
- نقش نهادهای مستقل حقوق بشری (۲۰۰۲)؛
- ایدز و اچ. آی. وی و حقوق کودک (2003)؛
- سلامت نوجوانان (2003)؛
- تدابیر کلی راجع به اجرای پیمان نامه حقوق کودک (2003)؛
- نحوه رفتار با کودکان بی همراه و جدا از والدین که در خارج از مرزهای کشور اصلی خود اقامت گزیده اند (2005)؛
- تحقق حقوق کودک در دوران اولیه کودکی (2005)؛
- حق کودک به حمایت در برابر تنبیه بدنی و دیگر اشکال تنبیه ظالمانه و موهن (2006)؛
- حقوق کودکان دارای معلولیت (2006)؛
- حق کودک به بهره مندی از عدالت کیفری (2007)؛
- حقوق کودکان بومی در پیمان نامه حقوق کودک (2009)؛
- حق کودک به شنیده شدن (2009).

در این مجال، با عنایت به اینکه دولت جمهوری اسلامی ایران پیمان نامه حقوق کودک را پذیرفته و به موجب قانون مصوب مجلس از سال 1373 متعهد به اجرای آن هستیم و با لحاظ شعار روز جهانی حقوق کودک امسال در ایران یعنی « به کودکان گوش کنیم »، مناسب دیده شد نظریه تفسیری شماره 12 (حق کودک به شنیده شدن) کمیته حقوق کودک را به شرح آتی، به اختصار معرفی نماییم. امید می‌رود این مختصر مورد بهره برداری شایسته فعالین حقوق کودک، نهادهای رسمی و آموزشی و سازمان‌های مردم نهاد و عموم مردم قرار گیرد :

بنیادسبیت روز جهانی کودک
۱۶ مهر ماه ۱۳۸۸

ح ق ک و د ک ب ه ش ن ز ی ا د ه ش د ن

دفتر مرکزی کمیسیون حقوق بشر اسلامی ایران

ایران - تهران

(سیدخندان - ابتدای سهروردی شمالی - کوچه قرقاول -

پلاک 2)

صندوق پستی: 13165_137 و 19395/4698

تلفن: 88529742 _ 88529743 _ 88529744 (021)

فاکس: 88768807 (021)

پست الکترونیکی: IHRC@IHRC.IR

سایت: WWW.IHRC.IR

- لزوم آگاه سازی کودک از امکان ابراز آزادانه عقاید به ویژه در مراحل اجرایی و قضائی و تبعات ناشی از آن؛
- شنونده نظرات کودک، فرد بزرگسالی خواهد بود که در تصمیم گیری راجع به موضوع مربوطه دخالت دارد (چون معلم، قاضی، روانشناس و ...)
- ارزیابی میزان توانایی کودک در ابراز عقیده، برای مثال چنانچه وی قادر باشد تا به طور مستقل و معقول عقاید خود را ابراز نماید، نظرات وی در اتخاذ تصمیم راجع به آن مسأله، مؤلفه‌ای بسیار تعیین کننده خواهد بود؛
- امکان طرح دعوا، تظلم خواهی و جبران خسارت کودک در صورت نقض حق وی به شنیده شدن در نظام حقوق داخلی؛
- تحقق مؤثر تعهد دولت از حیث اجرای حق به شنیده شدن کودک، به ویژه مستلزم موارد ذیل است:
- ایجاد نهادهای مستقل حقوق بشر با صلاحیت گسترده در حوزه حمایت از حقوق کودک؛
- برگزاری دوره‌های آموزشی ماده 12 برای کلیه حقوقدانان، قضات، مددکاران اجتماعی، نیروهای انتظامی، روانشناسان، مراقبان کودک، پرستاران، مأموران زندان، مقامات و مأموران دولتی، مأموران اداره پناهندگی و ...
- اتخاذ تدابیر مقتضی با هدف تشویق کودکان به ابراز عقیده و بهاز دادن به ملاحظات ایشان در تصمیم گیری‌هایی که وضعیت آنها را متأثر خواهد ساخت؛
- ریشه کنی عرف‌ها و نگرش‌های منفی فراروی تحقق کامل حق به شنیده شدن کودک من جمله از طریق رسانه‌های گروهی.

1 - ماده 12 پیمان نامه حقوق کودک اشعار می دارد: «1- دولت‌های عضو این سند، تضمین خواهند کرد کودکی که قادر به شکل دادن به عقاید خود می باشد، بتواند این عقاید را آزادانه، درباره تمام موضوعاتی که مربوط به وی می شود، ابراز نماید. به نظرات کودک مطابق با سن و بلوغ وی بها داده می شود. 2- بدین منظور، بویژه برای کودک، فرصتهایی فراهم می شود تا بتواند در هر یک از مراحل دادرسی اجرایی و قضایی مربوط به وی مستقیم یا از طریق نماینده یا نهادهای مناسب به طریقی که مطابق با مقررات اجرایی حقوق داخلی می باشد، ابراز عقیده نماید.»

نظریه تفسیری شماره 12 که در مقام شرح و تفسیر ماده 12 پیمان نامه¹ می باشد، در تاریخ 29 تیر سال 1388 (20 جولای سال 2009) صادر و با حجمی فراتر از 30 صفحه A4، در قالب 3 بخش و 134 بند بر محورهای ذیل تأکید دارد:

- **حق به شنیده شدن، حق رهایی از تبعیض، حق حیات و توسعه و نیز لزوم توجه به عالی ترین منافع کودک، چهار اصل بنیادین پیمان نامه حقوق کودک را شکل می دهند؛**
- **حق به شنیده شدن، حق فردی کودک و نیز حق گروهی کودکان (برای مثال کودکان دارای معلولیت، دختران، دانش آموزان مدرسه و ...) محسوب می شود؛**
- **دولت‌ها باید تدابیری را اتخاذ نمایند تا در پرتو آن کودکان بتوانند در اموری که ایشان را تحت تأثیر قرار خواهد داد، آزادانه عقاید خود را ابراز نمایند؛ لذا دولت‌ها نمی‌توانند برای حق ابراز آزادانه عقاید طفل، محدودیت سنی قائل شوند؛**
- **دولت‌ها باید امکان ابراز آزادانه عقیده را برای تمامی کودکان، به ویژه کودکان دارای معلولیت که قادر به تکلم نمی باشند، فراهم آورند؛**
- **دولت‌ها باید تدابیری را ترتیب دهند تا در سایه آن، کودکان قادر باشند در کلیه مراحل قضائی و اجرایی که زندگی آنها را متأثر می سازد، ابراز عقیده نمایند. از جمله این امور می توان به مصادیق زیر اشاره داشت: جدایی والدین، حضانت، فرزند خواندگی، قیمومیت، مراقبت جایگزین، آموزش، بهداشت، اخراج از مدرسه و نیز عنایت ویژه به عقاید کودکان معارض قانون، کودکان قربانی خشونت جسمی و روانی، کودکان پناهنده کودکان قربانی مخاصمات مسلحانه و ...**
- **کودکان باید بتوانند عقاید خود را مستقیم یا غیر مستقیم از طریق (حسب مورد) والدین خود، قیم، سرپرستان قانونی، مددکار اجتماعی و ... به استماع مقامات ذی ربط برسانند؛**
- **تدابیر ضروری حصول به تحقق حق به شنیده شدن کودک، عبارتند از:**